

Miroslav Pelikan



PJEŠČANI SAT

Miroslav Pelikan

P J E Š Č A N I S A T

Mjera mornara

Pažljivom mjerom takt živi

Miče se, giba, raste, s lijeva, s desna

Ravno, lijepo, ravno, desno, ravno, s top

Odmiču takti, broje se stope

Lijevo, desno, s top

Ravnim ritmom, ravno, naprijed

Vesla uranjaju u vodu

Mitska zemlja

Zauvijek bi napustio mitsku zemlju
Ostavio i brodove i stupove za koje su privezani
Ponio sa sobom, teško, povijesno, metalno sidro
Očistio ga od mulja i trave, obrisao o košulju
O košulju svečanog puta
Otisnuo bi se, jednostavno, ravno, u susret orkanu
U susret procijepu neba i mora
Provukao bi se
Na toj točki, udaljen dovoljno, gdje nema razmišljanja o
povratku
Bacio bi sidro, suho, svejedno teško
I bio sam
Sve bi bilo lako, kada bi posjedovao svoju obalu
Očišćeno kamenje i zemlju, bez spomena

Gospodarim oblacima bez povijesti, samo mijene dana i noći
Sve bi mogao izbrisati i otploviti
Zauvijek bi napustio valove, plime i oseke
I bio sam sa svojim sidrom

Helenska koža

Kada bi mogao zamijeniti svohju staru helensku kožu
Izboranu od vremena i trajanja, naboranu od ljudskih muka
Kada bi mogao zaboraviti svoje mitove, svoje junake
Odjedrio bi pod svim vjetrovima, ali u jednom pravcu
Izvan svega, na rub spoznaja i saznanja
Na kraj ili pored Historije, njezinih putova

Helenska se koža ne skida lako
Grebeš po njoj, stružeš alatkama
Krljušt opada, ostaje lice kože u sjećanju
Opet novi mit
Legenda helenske kože

Ne bi ni primjetio jedreći u zaborav
Koža na krmi potajno kormilari
Kakva zabluda oslobođenika, zatočenika

Vjetrovi bjesne, valovi se uzdižu, plavi visovi
Koža se za tren izglača, izravna lice
Opusti bore, nestade stare helenske kože
Nova jedri i opet ispočetka
Helenska koža u krug
Zauvijek

Argo

-1-

Vjetar je otpuhao sav pijesak s tvojih paluba
S tvojih drva, ispod jarbola, škripe koraci, brod živne
Brod se valja s boka na bok u moru zlatnog pijeska
Sunce tuče u ispucale bokove
Cijela utroba isušena puca pod udarima vjetra i suha zraka
Sada si poput mrtve ribe, ljuska se još drži na tebi
Stojiš sasvim sam, sa svojim stopama duboko u zlatnom
pijesku
Pored mrtvog nakrenutog broda, pucketa trup
vrijedi li se popeti na mrtvo tijelo i napraviti splav od crnih
ostataka?
Neću znati dok se ne popnem i noge mi počnu tonuti u trulo
tkivo drvo, broda
Bolje se okrenuti i zaboraviti na vjetrove (S ovim se ne plovi)?

Mogu li doploviti tvoji nevješti ratnici (ne moreplovcima) do onih
crnih točaka na otvorenoj pučini, nakon koje se plovi samo u
krug?

Pravi odgovor promjenu pravca vrijedi
Otploviti i doploviti ozarenih lica, sa starim drvenim
trupom, jedriljem iz mraka, otploviti i doploviti, ponekih
stisnutih usana, namrštena pogleda
Pramac lagano uranja, krma se izdiže
Osjećam u svom tijelu tvoj ritam plova
Stari trup klizi morem
Jednakomjerno, jedrilje se nadima
Kormilo je mrtvo, prema nepoznatom
U noć i dan, u prazno

Čuješ li zvuk dalekih zvona s obala gdje se mijesti magla?

Čuješ li zvuk s brodova čiji pramci sijeku plave vode?

Čuješ li svoje srce kako tuče u ritmu veslača?

Čuješ li zvukove s broda koji jedri ravno naprijed?

Čuješ li sebe u povicima posade?

Čuješ li brod i more?

-2-

Otkada stojiš na ovome zlatnom žalu?

Ne, ne znaš (postoje li vremenske oznake?)

Gledaš svoje utonule noge htijući odgonetnuti možebitni odgovor

Pogled, dugo prikovan, ništa ne otkriva

Glava nadolje... brada na prsima

Imaš li pet prstiju na nozi ili je to jednolična slonovsko-ljudska noga?

Probudi se i korakni, izvuci tešku nogu iz mora žućkastih kristala

Svaki dan barem jednom pokušaj

Svake godini učini jedan pravi korak

Slijed je jednostavan, izranjanje

stopala, let, uranjanje, utonuće

Ukoliko želiš dotaknut ćeš more (možda prve kapi već osjećaš)

Tada si spašen, nema više pijeska, grli te samo more, sve dublje.

-3-

Uvijek se sjećaš mirnog zaljeva, ljuškanja broda u
polumraku

Drvo povremeno zaškripi, jedro zašušti, užad se muklo tare
jedno o drugo

Stojiš sam na krmi i promatraš kopno

Rukom se oslanjaš na kormilo

Kopno nema prepoznatljivo lice

Tmina ne otkriva tajne

Biti blizu obale i istovremeno dalek

Krenuti na kopno, podjariti vatru i gledati obrise broda?

Zaštititi se jedrom i zamišljati vatru?

Zvijezde klize, brod miruje, ruka utrnula od stiska

Ponekad te nalet vjetra zakratko probudi, tada poželiš
odlučiti

Drvo ili drvo?

--4-

S brda u potocima,što slijevaju se surovo,pršteći i

galameći,silaze i tvoje suze,znoj tvoj i muka tvoja

Popeo si se tako visoko,samo zbog užitka

Udisao si teško,samo zbog želje da dodirneš nebo

I sve što si uložio,od prvih snova,rijetkih tlapnji,potpuno si izgubio

Oko tebe prostire se samo more

Ptice lete prema pučini,oblaci klize preko zapjenjene vode i

tvoj se brod trza na sidrištu

Oko tebe živi samo more

I ti si more

I tvoj pogled je more

I tvoji snovi samo su more

--5--

Obilaziš je u sve manjim krugovimaa

Sve bliže

Ti si čovjek-predator

Zvijer s osmijehom

Čuješ vlastite korake

Smijuljiš se vlastitoj vještini

Uživaš u vlastitim pokretima

Smijeh postaje bučniji,glasniji

Na kraju kruga,na kraju obilaženja

Gromoglasno ćeš se smijati,uistinu ćeš urlikati

Na kraju kruga,potpuna si zvijer

Tek oči govore o ljudskom postanku

Krugovi obilaženja zatvoreni su

Krugovi tvojih promjena definirani

-6-

Vjerna brazda tvoja je prava sjena

Dvije sjene znači

Ponekad se uklope jedna u drugu, onog časa kada stojiš na
krmi a sunce je sprijeda

Bijelo plavi ožiljak na tijelu mora, uvijek iza tebe, sliči repu
kojim mašeš po svim morima starine

Brazdati vodu, za suncem stalno

Tonuti lagano za pramcem, uzdizati se iznova, jahati valove

Ploviš između vjetrova i njihovih sestara oluja, kliziš kroz
magle i rođake im crne oblake, lebdiš kroz pjenu vode i
zraka, s nevidljivom sjenom, brodom

-7-

Iznajmiš zagonetku na jedan dan ili samo od jutra do večeri
Zagonetka je cjelovita i kažu, potpuno jednostavna, potječe iz
davnine

Izazivaš je postupno, nesputan si s bilo kakvim obzirima

Zagonetka se suzdržano smješka

Gotovo povlađuje

Znaš, sasvim je očito, navlači te u svoju vjekovnu

zamku, ponor dubokih neznanja, nepoznavanja

vještina, neočitovanja prostih istina

Jedva si dočekao večer i kraj druženja

Zagonetka je vraćena, neokaljana, potpuno neotkrivena

-8--

Svo vrijeme putuješ sam,tek s nekoliko karata

Posve su čiste,bez ucrtanih pravaca kretanja

Čuvaš ih ljubomorno na dnu putne torbe,ne prejako

zarolane,niti previše otvorene

Ponekad ih se sjetiš i osjetiš zadovoljstvo

Karte su stvarno jamstvo,ti nećeš nikada zalutati u svom

životu

Pravci kretanja u tvom životu ucrtani su u tvom sjećanju

Praznina karte tek je zavaravanje

Cijelo vrijeme putuješ sam,uz nekoliko kratkih odbljesaka

sjećanja

-9-

Zvuk se ravnomjerno rasprostire tvojim napaćenim
prostorima proživljenog, lagano dodirujući ili se grubo
odbijajući, klizi kroz tvoje Ja
Ne gubi na snazi, naprotiv čini se sve jačim
Postaje ugodniji i zahtjevnijem uhu
Ima tu ritma i harmonije
Nevjerojatno je saznanje, koliko je naše Ja duboko
Zvuk pomalo zamire, škaklja nas
Utonuo je u najskriveniji sloj i spava, zvuk spava dugi san
Ne otkrivši me, predao se

-10-

Ne vjerujem tvojim namjerama, ruke te odaju
Kažeš, kaniš nešto učiniti sa svojim skromnim životom u sjeni
vlastitog Ja

Učini, učini što god hoćeš, mene ostavi na miru

Ne tiču me se tvoje slijepe ulice natopljene vodom
obližnjih, nabujalih rijeka

Ne pričaj mi o podrumima gdje vlada general štakor
maximus s brojnim crnim, vječno cičećim podanicima

Ne mogu ni zamisliti visoke, uske prozore iskićene mnogim
ženskim rukama, ogoljelim

ramenima, mahanjima, pozdravima napetih pokreta

Ne govori mi o mračnim stranama ne/poznatih
obitelji, uostalom potječemo od njih

Nemoj mi ostavljati pisane poruke o snovima nesretnika koji
u težnji da se vinu u nebo, budu uhvaćeni u mreži noćnih
čuvara reda

Ne vjerujem tvojim namjerama, oči si
zaklopio, nedvosmisleno bi te odale

-11-

Gesta tvoje glave suzdržana je pokreta

Lice je mirno ali ne i opušteno

Stotine malih trzaja čine tvoju strukturu moći

Koliko samo ulažeš napora

Možda bi bilo jednostavnije, odmahnuti rukom ili glavom, okrenuti se

Tvoje su geste otmjene, rafinirane, precizno su

odvagane, gram tvoga ponašanja doista ima mjeru

Pokreti tvojih očiju ne ostavljaju me

ravnodušnim, zapravo, zbunjuju me i plaše

Zaklopiti oči i ne gledati oslobađa me istog trenutka

Krasnog li zida osloboditelja

-12--

Vjerujem da je pismo stiglo, jednom i na tu adresu
Možda nije sadržavalo željeni sadržaj, no dovoljno je
svjedočilo svojim postojanjem

Tko ga je mogao donijeti??

Sjeverni vjetar, jedino

Vjerujem, pismo je negdje u procijepu vremena, između
nas, neotvoreno je, to je već pismo sa svojom osobnom
poviješću

I nakon toliko godina volio bi susresti tajanstvenog
pismošu koji nosi samo moje pismo

Vjerujem da je pismo nježnije od težine magle, lakše od
ljetne izmaglice, trajnije od svjetla

Vjerujem kako pismo slijedi blijeda sjena, to je ideja o pismu
koje neće nikada biti napisano

-13--

Valja se mirno otisnuti od obale

Vesla ravnomjerno uranjaju

Zvuk posve jednak u ponavljanju

Pramac se (ponekad) zanjiše

Vesla ubrzavaju

Priprema se jedro

Tako je svaki put

Uvijek iznova

U potragu za izgubljenim valja krenuti posve miran, pribran i opušten

Sužen vid zamagljuje horizont

Smanjena količina svjetlosti ne može prepoznati nestalo

Zadrži jednakomjernost

Najuputnije bi bilo veslati preko mora, jedro zna zavarati

Zauvijek imati ritam u šaci

Tako se jedino može dosegnuti izgubljeni horizont

-14-

Nepoznata zemlja

Muči te jedino ime nepoznate, neotkrivene zemlje, zemlje na koju ćeš prvi stupiti

Crna čizma uronit će u zlatni pijesak

Začut ćeš škripu svojih koraka

Mučno izvlačenje noge iz zlatno žute pješčane zamke

Čim osjetiš tvrdoću tla zabit ćeš svoju zastavu

A ime?

Polagano se okrećeš prema moru

Na pučini potpuni mir, nikoga

Zemlja iza pučine nakon duga plova

Zastava vijori na vjetru dok se vraćaš u čamac

S čizama padaju u more posljednja zrnca pijeska

VARIJACIJE

Sam si pod Argom
Pucketa trulo drvo
Prodire kroz tkivo drva sitni, oštri, žuti pijesak i pada ti na lice
Nespretno podižeš ruke
Pijesak između prstiju klizi nepovratno prema tvojim očima
Potpuno se opuštaš
Pijesak je pomalo vlažan
Sjenka trulog trupa dovoljna je za tijelo
Svjetlost te djelomice pokriva
Sklapaš oči i sanjaš početak, početak svih početaka
Prvi val moćnog broda
Prvi pogled pedesetorice

Onda kada se brod uruši, sam u sebe i stopi se s ravninom
zemlje
Potpuno ćeš biti sam
Bez ikoga
Ostaju ti samo tragovi u pijesku
Oni te prate u stopu

Kada dođe onaj dan i brod umre
Doći će novi heroji, naivni junaci, ubojice i pljačkaši, vladari i
tirani, ljubavnice i nade
Kada brod sasvim nestane
Nitko te se neće sjećati
I neće nitko znati da je olupina nekoć bila tvoja

Za trenutak si se odmorio
Protrljao si nervozno očne kapke
Prsti su ti prekriveni finim zrnčima pijeska
Potrebna ti je voda
Moraš izaći iz sjene poluraspala broda
Izaći iz sjene,tvoj je prioritet
Oči te peku,ali ne toliko da bi se odjednom izložio suncu
Ostaješ ležati s položenim rukama pored tijela koje nevješto
krije mogućnost skoka
Smiruješ se,tijelo se opušta
Zrnce pijeska otklizilo je niz vlažnu stazu suze
Opet sanjaš,čuješ šum vode i vesala

Pri prvim znacima večeri,vrlo sporo,otežano gotovo,s
mukom nekako nedoraslo,izviruješ ispod natrulih,tek
nekoliko preostalih rebara broda
Ništa ne zapažaš,iako su ti oči sjajno naviknute na mrak
Nema nikakvih pokreta,ništa se ne miče,doista,sve miruje
Dvoumiš se,krenuti ili ostati?
Zateći će te svjetlost nespremnoga
Svejedno je,nije ovo prvi uzalud potrošeni dan
Vraćaš se i liježeš u sigurnost mraka broskog trupa
Zadovoljan si,još dišeš

U ponekom snu brod mirno lebdi na ravnoj,mirnoj vodi,na
uljem presvučenoj površini
Svi stoje na brodu i gledaju,nečujni su
Dan bez vjetra
Vesla su uvučena

Mir
Spokoj

Između napuklih rebara vlagom i ranama nagrizenog trupa
broda i prvih valova mala je udaljenost
Jedan bi skok bio dovoljan
No za takvo što učiniti vremenski je tijek pregolem
Tvoja je hrabrost ostala u nekim zaboravljenim, minulim
danim
Valovi te gotovo dodiruju, osjećaš njihova rasprsla tijela na
vršcima prstiju
Osvrćeš se unatrag, brojeći izvijena brodska rebra, ni sam ne
znajući zašto brojiš s lijeva na desno, s desna na lijevo i sve si
bliže moru
Zarivaš prste u pijesak, spuštaš glavu, sklapaš oči i klanjaš se
moru
Napokon

Samo jedan zaveslaj
Samo jedan zamah obećao si sebi još one večeri, smrznut i
postidjen, skriven u tami trupa broda
Osjeti vjetar, neka ga prepozna tijelo, udružite se u
jedno, postanite isto i plovite
Samo jednom valjalo bi zaploviti, slobodan, oslobođen
Sanjaš kako truli komadići padaju po tebi, ostaci broda se
urušavaju, tijelo broda sve je ranjivije a i ti
Sanjaš

Pod zvijezdama ste sami
Ti i tvoj mrtvi brod

Pratitelji jedan drugoga još odavna
Ponekad vas tuđe vatre griju
Njegovo drvo čuvaš
Što duže bude disao pored tebe i ti ćeš zajedno s njime

Sjećaš li se davnih plovidbi s razbješnelom posadom
Oh,tko su oni bili?
Tek se nekih lica sjetim i rijetko doživljaja
Sjećaš se li se ovoga broda i njegovog izrastanja u legendu?
Svega se ipak dobro sjećaš,samo si ti zaboravljen
Zbrisan u pamćenju

Kljun broda silovito,ljutito udara u valove,rasijeca ih,sjuruje
se u njihovo tkivo i jedri,ravno naprijed,pod napetim
crvenim suncem jedrilja
Miran si,to je samo prisjećanje
Sada ne bi izdržao snažno podrhtavanje broda,zvižduk
vjetra,hropac jedara
Ne boj se,gledaj otvorenih očiju
Ipak,bio si,ratnik,moreplovac,osvajač

Muka

Mučno ti je izaći, pojaviti se na svjetlu
Sjene brodskih rebara ocrtavaju se na tvome starom tijelu
Suha, žućkasta koža, prljava
Rijetka kosa, gotovo ugašeni pogled
To si ti, sjena davnog vođe
To si ti, oličenje stanja broda s kojim si nekada tako sjajno
plovio, između opasnosti i katastrofe, sreće i osame
To si ti, spoj starog čovjeka sa ostacima staroga broda
Vi ste jednostavno dotrajali i samo vas čudo drži na životu

Negdje daleko, netko je podigao jedro i otisnuo se na more
Što on traži? Plijen, žene, pustolovinu, utjehu?
Čvrsto drži kormilo nadajući se povratku u vode, kroz koje bi
sada lagano klizio
Što on očekuje? Stizati uvijek? Biti ispred drugih?
Pramac se uzdiže, brod zadrhti do krme i utone između
valova

Iza plovidbe uvijek slijedi nespokoj
Nitko se preveslanih i prejedrenih pravaca ne želi sjećati
Valja uvijek ići u susret horizontu, svjetlu, vremenu
Tako se može izbjeći zaborav
Onaj tko ne zaboravlja. budi umirene slutnje, otkapa minule i
sahranjene opasnosti
Onaj tko ne zaboravlja, otvara svoju utrobu i srce silama
straha
One se ugnijezde i rastvaraju mornara

Kada te preplave mračne misli i počnu te neštedimice
izjedati,teško ćeš se dočepati spasa
Kada te obuzme crna plima iz vlastitoga tijela i započne tu
utapati,teško da ćeš ugledati sutrašnji dan
Kada te sustignu sve one ružne riječi i misli koje si davno
izrekao i pomislio,teško da ćeš ostati kakvim si bio
Kada potpuno onemoćáš,od tijela prah,od duše
mrak,jednostavno zatvori oči,tu gestu ti nitko ne može
oduzeti
Kada sve svrší i od tebe ostane samo pokret kako umorno
sklapaš oči,spašen si

Valjalo bi slijediti struju,ukoliko te već nije povukla
Morao bi pratiti let ptica,ukoliko te vjetrovi već nisu usmjerili
Budan sanjaš o velikom plijenu,sol ti se taloži na licu,rukama
i nogama
Na otvorenom si moru,slobodan,potpuno neovisan,koliko
samo mogućih pravaca kretanja
Najradije bi ovdje ostao,pomalo zanošen valovima i vjetrom

Na zlatnom žalu,pored mrtvog broda pokušavaš se sjetiti,tko
si,tko si bio?
Doista,tko si?
Vidi se tek ispod izderane odjeće istrošeno tijelo,toliko ti je
koža ružna da se ni ožiljci ne vide
Doista,tko si?
Vođa jedne davne družbe,od koje danas nije puno ostalo
I brod ti je posve dotrajao
Od njegovih ostataka ni vatre ne bi gorjele
Doista,tko si ti,nepoznati?

Još se ponegdje vide ostaci davnih vatri
Tragovi nogu su izbrisani
Pijesak se uskomešao, sudario se s plazećim valovima i lice
zemlje prekrilo zaboravom
Tko je palio te vatre?
Što je njih dognalo na ove obale?
Strah, plijen, bijeg, pljačka, moć?
Tko je palio davne krijesove?
Poneki umorni bjegunac kome se kasnije izgubio svaki trag
Jedva spašeni moreplovac koji se tih događaja niti ne sjeća
Tko je održavao noćno svjetlo?
Netko sasvim nepoznat, nestao sasvim
Tragovi govore o plamenu, ne o čovjeku

Vrati pronalazačima njihove karte
Izbriši svoje pravce. ostavi čisto lice plova
Vrati prevarenim moreplovcima samo dio plijena
Možda njihovi potomci povuku kletve
Vrati lukama njihovu moć i mir
I ti ćeš se njima koristiti
Vrati događaje na njihovo mjesto
Otpuhni prašinu s drevnih zbivanja i oslobodi se svega